

Handlingsprogram for klima og miljø 2014-2016

Samla rapportering på tiltak

1. Utsleppsreduksjon

1.1. Næring, inkludert landbruk

Tiltak	Ansvarleg	Korleis	Rapportering/ indikatorar	Følgd opp
I samband med tildeling av regionale utviklingsmidlar skal det stillast krav til miljøprofil og berekraftig drift.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Fylkeskommunen etablerer kriterier og stiller krav til miljøprofil og berekraftig drift ved tildeling av regionale utviklingsmidlar.	Vurdering	Krav om å legge vekt på klima og miljø er følgt opp i retningsliner for verkemiddelbruk og i oppdragsbrevet til Innovasjon Norge
Skape bevisstheit i næringslivet om fordelane ved å setje samfunnsansvar på dagsorden.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Gjennom «Prosjekt samfunnsansvar» Fylkeskommunen leiar styringsgruppa og er med å danne eit permanent nettverk	Rapport frå «Prosjekt samfunnsansvar» og nettverk. Tal bedrifter som er med i prosjektet	Rapport frå prosjektet er levert 57 aktørar frå det offentlege, næringsliv og organisasjonsliv som er med og 11 av desse verksemdene kan reknast som Fyrtårn- verksemdar innan samfunnsansvar

<p>Fylkeskommunen si satsing på klima og miljø skal inkluderast som prioritert FoU-tema i neste bestilling til Regionalt forskingsfond under alle søknadstypar (bedriftsretta, offentleg sektor, andre).</p>	<p>Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen</p>	<p>Bestillinga bør primært ha med definerte klima- og miljømål for fylket, saman med status for manglande måloppnåing, som føring på kva forkinga skal rette seg mot.</p>	<p>Styringsgruppene med ansvar for FoU skal for klima og miljø rapportera på:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Mål og resultat b) Kritiske suksessfaktorar c) FoU-prosjekt etablert d) Tiltak og innovasjonar etablert e) Evaluering av prosess og tiltak <p>Evaluering av mål og resultat</p>	<p>Der er ikkje lagt inn definerte klima- og miljømål for fylket, saman med status for manglande måloppnåing, som føring på kva forkinga skal rette seg mot.</p> <p>FoU-prosjekt etablert i RFF Vestlandet sidan 2010:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2010fp Vestlandslandbruket og klima - 2011fp Lokal sårbarheit klimapolitikk - 2011hp AREALKLIM - 2014hp Klimatilpassing Aurland - 2014fp Er dekk og diesel – landbruket berekraftig matproduksjon? .
<p>Plangruppene for verdiskapingsplanen skal vurdere tiltak som har god effekt i høve utsleppsreduksjon og klimatilpassing.</p>	<p>Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen</p>	<p>Dette kjem under punktet samfunnsansvar og berekraftig utvikling (sjå punkt 4 i utkast til planprogram).</p>	<p>Er det gjort slike vurderingar? (referat frå møte)</p> <p>Konkrete tiltak utleda frå vurderingar</p>	<p>Kvar gruppe har gjort sine vurderingar, til dømes innanfor reiseliv.</p> <p>Nei</p>

<p>Følgje opp forskingsprosjektet «Samspel for berekraftig reiseliv».</p>	<p>Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, Fylkesmannen</p>	<p>Samarbeide med Vestlandsforskning om gjennomføring av prosjektet.</p>	<p>Vestlandsforskning rapporterer på gjennomføring av prosjektet.</p> <p>Prosjektrapport føreligg i 2015.</p>	<p>To vitenskapelige artiklar er ferdige og Vestlandsforskning held på å skrive den tredje.</p> <p>Har jobba med følgjande case:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cruisehamn - miljøsertifisering av destinasjonar - hyttebygging - nasjonalparkplanlegging - turstiar <p>Konklusjonane vert fulgt opp i eit arbeidsseminar med reiselivsplanen si berekraftsgruppe.</p>
<p>Miljøsertifisering av reiselivsbedrifter</p>	<p>Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen</p>	<p>Lyse ut midlar til miljøsertifisering av reiselivsbedrifter. Denne ordninga vert slått saman med midlar til andre bedrifter, og ansvaret vert overført til Innovasjon Norge</p>	<p>Tal miljøsertifiserte reiselivsbedrifter</p>	<p>Ordninga er lyst ut i november 2014 og det er komme inn 3 søknader frå reiselivsbedrifter.</p> <p>Reiselivsbedrifter som ynskjer å miljøsertifisere seg er invitert til gratis oppstartsseminar i samband med reiselivskonferansen i november 2015.</p>
<p>Følgje opp berekraftkriteria for reiselivssatsinga, og etablera tydeleg rapportering på desse.</p>	<p>Fylkeskommunen ved fylkesrådmann, styringsgruppa for reiselivsplanen</p>	<p>Oppfølging av Reiselivsplanen 2010-2025. Berekraftkriterier utarbeidde i forskingsprosjekt.</p>	<p>Er rapporteringssystemet etablert?</p> <p>Er dette teke i bruk?</p>	<p>Fylkeskommunen har saman med Vestlandsforskning vurdert indikatorar for berekraftig reiseliv.</p> <p>Følgjande tre indikatorar er tatt inn i handlingsprogrammet til reiselivsplanen 2015 – 2018:</p>

			I kva grad fungerer det?	<ul style="list-style-type: none"> - total antal miljøsertifiserte reiselivsbedrifter - del norske gjestedøgn - opphaldstid per gjest i dei store reiselivskommunane <p>Måloppnåing knyt til indikatorane vil bli dokumentert gjennom perioden handlingsprogrammet gjeld</p>
I samband med utlysing av midlar til Infrastrukturprogrammet for reiselivet skal tiltak som støttar eit berekraftig reiseliv prioriterast.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, styringsgruppa for reiselivsplanen	Operasjonalisere berekraftkriteria frå forskingsprosjektet og tilpasse desse til infrastrukturprogrammet.	<p>Etablerte kriterier</p> <p>Prosent av verksemdene som har fått tildelt midlar som har ein berekraftig profil</p> <p>Effekt</p>	<p>Det står i utlysinga av infrastrukturmidlar i reiselivet at tiltak som vert støtta skal medverke til å nå mål om blant anna meir berekraftig reiseliv.</p> <p>Søknadane vert vurdert ut i frå fleire mål der berekraft er eitt av måla.</p> <p>Berekraft i seg sjølv er ikkje nok til at eit prosjekt får midlar, men det kan løfte ein søknad.</p>
Gjennom løyvingar til Fjord Norge stille krav til at internasjonale marknadsføringsmidlar skal stø opp om mål om eit berekraftig reiseliv.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Krav til Fjord Norge - inn i årlege løyvingar.	<p>Er kravet stilt?</p> <p>Har kravet påverka Fjord Norge si marknadsføring?</p>	<p>Det er ikkje stilt spesifikke krav om berekraft i tilsegnsbreva, men Fjord Norge har «sustainable tourism» som rettesnor, mellom anna etter initiativ frå fylkeskommunen.</p>

Avtalar mellom Sogn og Fjordane fylkeskommune og omstillingsområda skal sikre at utsleppsreduksjon og klimaendringar får auka fokus.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	I strategi og handlingsplanen til omstillingsområda skal det vere ein eigen del om korleis omstillingsområdet skal satse på arbeid rundt klima. Dette gjeld både for dei offentlege verksemdene og dei private.	Utarbeiding av tekst til avtalen Er dette teke med i avtalen? Har dette ført til auka fokus på klima?	Det er ikkje utarbeida ein slik tekst.
I tilsegnsbreva mellom fylkeskommunen og omstillingskommunane skal det settast krav om prioritering av miljø- og klimatiltak.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Tekst inn i tilsegnsbreva. Fylkeskommunen utarbeider tilsegnsbrev med krav om miljø og klimatiltak, ved hjelp av plan og samfunnsavdelinga.	Utarbeiding av krav Er krava teke med i tilsegnsbreva? Har krava noko effekt på kommunane si prioritering?	Krava er utarbeida. Krava er teke med i tilsegnsbreva. Ikkje målt effekt.
Det skal arrangerast ei samling for omstillingskommunane der samfunnsansvar er tema.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, Innovasjon Norge		Er samlinga gjennomført?	Samlinga vart gjennomført i mai 2014, og to av kommunane har følgd opp dette i eige arbeid.
Redusere negative miljømessige konsekvensar frå fiskeoppdrett.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Gjennom AHA (Arbeidsprogram for Heilskapleg akvakulturforvaltning). Starta i 2011 og gjennom "Marint Verdiskapingsfond Sogn og Fjordane" frå 2011.	Rapport frå AHA- programmet	Gjennom programmet AHA! jobbar fylkeskommunen med: <ul style="list-style-type: none"> - prosjekt for å etablere beredskapsgrupper for gjenfangst av rømd oppdrettsfisk i elvane i indre deler av Sognefjorden. - utviklingsprosjekt som kan bidra til å vidareutvikle berekratig havbruk gjennom Marint Verdiskapingsfond - finansiering av ulike prosjekt,

				til dømes «Avlusingsmetode ved bruk av mye miljøvenlege kjemikalier» og «Integrert akvakultur» (dyrking av tare ved lakseanlegg).
Ta i bruk og vidareformidle ny kunnskap om klimamessige utfordringane knytt til fiskeri og havbruk.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen		Bli ny kunnskap teke i bruk, og vidareformidla? Korleis vert dette gjennomført?	Tiltaket er ikkje følgt opp
Stimulera til auka bruk av miljøteknologi gjennom øyremerkte tilskotsordningar.	Innovasjon Norge	Miljøteknologiordninga; solenergi Redusera energiforbruk, bioenergi	Er det øyremerkte tilskotsordningar til miljøteknologi?	Ja, Miljøteknologiordninga. Gjev tilskot til bygging og testing av pilot- og demonstrasjonsanlegg. Gjeld alle bransjar.
Ta i bruk ny nasjonal rettleiar om samfunnsansvar	Innovasjon Norge	Rettleiar vert utarbeida nasjonalt.	Er denne rettleiaren teke i bruk?	Utarbeida rettleiar som vert nytta i vurdering av bedrifta sitt samfunnsansvar i alle saksinnstillingar i Innovasjon Norge.
Sikre at industriverksemder som vert omfatta av industriutsløppsdirektivet nyttar beste tilgjengelege teknikkar for å redusere sine bidrag til klimagassutsløpp.	Fylkesmannen	Ved oppfølging av utsløppsløype; m.a. gjennom tilsyn og ev revisjonar av gjevne løyve.	Er oppfølging av utsløppsløype gjennomført? Er tilsyn gjennomført? Er revisjonar av gjevne løyve gjennomført?	Dette er innarbeidd når aktuelt. Det er gjennomført tre større tilsyn og to større løyverevisjonar der dette er aktuelt.
Auke bruken av tre som materiale i bygg gjennom prosjektet «Tredrivar Sogn og Fjordane 2013-2015»	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, Fylkesmannen, og Innovasjon Norge	Redusere bruk av ikkje-fornybare ressursar (stål, betong o.l.) i byggebransjen, vedauka bruk av tre.	Er prosjektet gjennomført? Kan ein påvisa effekt? - Har bruken av tre auka? - Er bruken av stål og betong redusert?	Nei. Den tilsette i stillinga var sjukemeld over lang tid, og arbeidsforholdet er no avslutta. Det har vore etablert nokre tiltak via reserveløysingar. Prosjektet er ikkje tilstrekkeleg utprøvd til å rapportere. Der står att ca 1,5 mill

			Måloppnåing i prosjektplanen om auka bruk av tre etter prosjektperioden.	unyttar midlar, og prosjektet vert starta opp på nytt med ny prosjektleiar.
Framheve klima- og miljøperspektivet i høyringssaker relatert til landbruk i tråd med føringar i fylkesdelplan for klima og miljø.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	I arbeidet med konkrete høyringssaker.	Gjennomgang av høyringsutspel frå fylkeskommunen.	Det har ikkje vore nokon relevante høyringar i perioden 2014-2015.
Arbeide for å auke planting etter hogst (CO2-binding i skogen)	Fylkesmannen, Skognæringa	Informasjon om skogplanting Planteplikt som ein del av hogstavgiftar. Definere eigna areal for skogreising.	Er det blitt informert om skogplanting? Inngår planteplikt som del av hogstavgiftar? Er eigna areal blitt definert? Samanlikne hogstareal med planteareal (dekar) for å sjekka at plantearealet er minst like stort som hogstarealet.	Ja, det er informert. Fylkesmannen har argumentert for at skogeigarlaget tek med planting som del av hogstavgift og det ser ut til å bli meir vanleg. Ein har hatt nokre generelle drøftingar om kva type areal som eignar seg for klimamotivert treslagskifte, men ikkje kartfesta noko. Dette vert fulgt opp i det nye handlingsprogrammet
Spreie informasjon om korleis ein kan redusere utslipp av klimagassar frå jordbruksareala.	Fylkesmannen, Rådgjevingstenesta, landbruksnæringa	Informasjon om positive effektar av god agronomi og miljøvenleg gjødsling. Jamfør «Klimatiltak i landbruket i SF, 2012».	Er informasjonstiltak gjennomført?	Prosjekt saman med Fureneset om miljøvenleg gjødselhandtering. Info via Landbruksrådgjevinga.
Vurdere om det er mogeleg å bygge biogassanlegg på gardsbruk i Sogn og Fjordane	Fylkesmannen, Innovasjon Norge, landbruksnæringa	Følgje med på, og informere om den tekniske/økonomiske utviklinga. Vurdere om pilotprosjekt er mogleg.	Er eit pilotprosjekt vurdert?	Er vurdert basert på eit prøveprosjekt i Fjærland, men ikkje nokon storskala forsøk.

Greie ut potensialet for meir effektiv transport i landbruket i lys av aukande køyreavstandar	Fylkesmannen	Vurdere igangsetting av prosjekt	Er prosjektet vurdert? Er prosjektet gjennomført? Prosjektrapport	Prosjektet "Dekk og diesel" får støtte frå regionalt forskingsfond. Prosjektet er i gang (2014), men ikkje avslutta.
---	--------------	----------------------------------	---	--

1.2. Samferdsle

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	Følgd opp
I samband med ferje- og bussanbod skal det gjennom politisk handsaming vurderast om det skal hentast inn tilbod på miljøvenleg teknologi/alternativ drivstoff.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen og Statens vegvesen	Vurdere dette gjennom politisk handsaming. Det vert sett premissar for meirkostnadar knytt til miljø i anbod.	Har det vore oppe til politisk handsaming? Er det henta inn tilbod? Er det bestilt ferje eller buss med alternativt drivstoff?	I samband med anbod på ferje er det politisk vedteke å nytte krav nedfelt i den siste reviderte landsdekkande ferjemalen, men det er ikkje stilt krav om miljøvenleg teknologi/ alternative drivstoff utover det som ligg i denne malen. I samband med arbeidet med bussanbod i Sunnfjord vart det vurdert om ein skulle setje krav til bruk av elbuss som bybuss i Førde. FU handsama dette i møte 18.06.14 i sak 84/14. Det vart ikkje lagt inn opsjon om bruk av elbuss i bussanbod Sunnfjord. I alle bussanbod er det lagt føringar om at operatør i kontraktperioden skal forplikte seg til å delta i prøveprosjekt for ny teknologi. Det er ikkje bestilt ferje eller buss

				med alternativt drivstoff i perioden
I samband med nye anbod skal alle ferjer ha oppdatere motorteknologi med lågare CO2- utslepp.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, statens vegvesen	Standard for motorteknologi skal settast tilsvarande den nye landsdekkande malen, og/eller til Tier 2 – nivå	Har det blitt stilt krav til oppdatert motorteknologi? Har ein fått ferjer med lågare CO2 utslepp?	Standard for motorteknologi stettar krav tilsvarande den nye landsdekkande ferjemalen. Fire fylkesvegferjesamband var i 2014 ute på anbod og skal tre i kraft i 2016 og 2017. Desse er ferjer med lågare CO2-utslepp enn ferjene i dagens kontrakt. I tillegg vil desse ferjene ha NOx-utslepp som ikkje overstig TIER 2 kravet.
Alle transportavtalar skal ha ei maksimumsgrense for CO2- utslepp.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Grensa som er sett for CO 2-utslepp i nyaste eurostandard og Tier 2 standarden vert nytta.	Blir maksimumsgrensa brukt i anbudsutlysing? Har bestilt transportmateriell tilsvarande reduserte utslepp?	Maksimumsgrense for CO2-utslepp vert nytta ved kjøp av transportavtalar. Det er gjennomført to bussanbod i perioden – Nordfjord/Sunnfjord. I løpet av 2015 vil det verte gjennomført bussanbod også i Sogn. Det er i desse anboda krav om Euro 6 standard for alle nye bussar. I tillegg er det krav om at framtidige kjøp av bussar i kontraktperioden, skal ha høgast tilgjengelege Eurostandard på bestillingstidspunktet.
Arrangere leverandørseminar med miljøvenlege buss- alternativ som tema	Fylkeskommunen ved fylkes-	I forkant av anbodskonkurransane for Sunnfjord og Sogn. Vurdere	Er det gjennomført eit slikt seminar?	Nei, det er ikkje gjennomført seminar i fylket, men Sogn og Fjordane fylkeskommune deltok

	rådmannen	samarbeid med andre fylkeskommunar.	Deltok leverandørane på seminaret?	med to representantar på Møre og Romsdal fylkeskommune sitt elbuss-seminar i 2015. Erfaringsdeling knytt til innkjøp av transporttenester vert dekkja gjennom medlemskap i Kollektivtrafikkforeninga, der fylkeskommunen er representert i foreninga sitt Miljøforum.
Sette i verk marknadsføring- og informasjonstiltak for å auke bruken av kollektivtransport i fylket	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Starte eit prosjekt i samband med at fylkeskommunen overtek ansvar for fleire reisande. Årleg revisjon	Er eit slikt tiltak starta? Har ein vurdert konkrete tiltak? Er slike tiltak sett i verk?	Fylkeskommunen har tilsett eigen marknadsperson med ansvar for marknadsføring og informasjon. Det er etablert nytt merkenamn for kollektivdelen til Sogn og Fjordane fylkeskommune – KRINGOM. Her finn ein reiseplanleggjar og informasjon om rutetider, billettar, prisar, rabattar, skysskort og vegmeldingar. I forkant av bussanbodet i Nordfjord gjennomførte avdelinga ei spørjeundersøking på bussane i Nordfjord, for å kartleggje korleis dei reisande opplever kvaliteten på kollektivtilbodet i området. Slike spørjeundersøkingar vil verte gjennomførte også for området Sunnfjord og Sogn.

			Er det prosentvis vekst?	Kartlegginga har ikkje gjeve svar på om bruken av kollektivtransport har auka.
Bidra med midlar og kompetanse for å sørge for utbygging av fleire hurtiglade punkt for el- bil i fylket.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Startar i fyrste omgang med Nordfjordeid og Førde med tanke på å utvide til andre sentrale knutepunkt i fylket.	Har fylkeskommunen bidreg med midlar og kompetanse? Er lade punkta bygd?	Ja, i perioden er det løyvd midlar til lade punkt i: - Førde - Nordfjordeid - Stryn, - Jølstrholmen - Sandane Ja, det er bygd lade punkt i: - Oppedal - Nordfjordeid - Førde - Florø - Jølstrholmen - Sandane
Delta i forprosjekt for å greie ut el-buss som eit alternativ for by-buss Førde/ Florø.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Delta i forprosjekt som Sintef arrangerer. Undersøkje om vi har geografien/ topografien som skal til.	Deltek ein i prosjektet?	Fylkeskommunen deltok i prosjektet i 2013 og 2014
Bruke erfaringar frå Sintef sitt forprosjekt rundt el- buss, i anboda for Sunnfjord og Sogn.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen		Er erfaringar frå prosjektet teke med i anbodet?	Erfaringane vart vurdert opp mot bussanbodet i Sunnfjord, men det vart knytt noko usikkerheit til teknologien på det tidspunktet. I tillegg vart el-buss sett som eit for dyrt alternativ.
Innføre systematisk energioppfølging i dei lengste tunnelane i fylket, for å	Statens vegvesen	Systematisk energioppfølging gir eit godt grunnlag for å spare	Har ein systematisk energioppfølging på dei lengste	Har energioppfølging på E16 Flenjatunnelen og

redusera energibruk til drift av vifter og lys.		energi	tunnelane?	Lærdalstunnelen. Ein bør ha som målsetting å få fleire tunnelar i fylke med.
Bytte til energisparande lysarmaturar ved skifte av lysarmatur i tunnelar. Redusere spenninga, spesielt om natta, samt innføre spenningsregulatorar som gir meir konstant spenning	Statens vegvesen	Følgje arbeidet rundt kva type lys og spenning som verkar bra for å få ned straumforbruket og forlenge levetida for lysarmaturar	Er dette gjort? I kva tunnelar?	<p>Dei fleste nye lysanlegg blir prosjektert med LED-lys. Dette gjev høve til effektiv lysstyring enten iform av lysdemping og kjøretøy-detektering.</p> <p>Ein har dimming (Dali), der ein reduserer lysmengde med 50% på natt i følgjande tunnelar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 614 Isetunnelen - 572 Sandetunnelen - E39 Breimsfjelltunnelane
I lågtrafikkerte tunnelar skal det gradvis bli innført detektering som slår lys på når bilar/syklar nærmar seg tunnelen.	Statens vegvesen	Som i Bortnetunnelen	I kor mange tunnelar er dette gjennomført?	<p>Det er kjøretøydetektering i følgjande tunnelar :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fv 698 Eitrånatunnelen (60-70% reduksjon på nattlys) - Fv 616 Bortnetunnelen (30-40 % reduksjon på nattlys) - Fv 609 Ottersteintunnelen - Fv 609 Dalsfjordtunnelen. - Det skal og prosjekteres i Fv 55 Høyangertunnelen og E39 Økslandstunnelen.

Jobbe for å få til avtalar med minst 1 ny sykkelby/ bygd i fylket.	Statens vegvesen, Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Etter modell for sykkelby-avtalen med Førde i dag	Kor mange nye sykkelbyar er det i fylket?	Det er etablert sykkelby-avtale i Florø. Avtalane er inngått mellom Statens vegvesen, Sogn og Fjordane fylkeskommune og kommunen. FK har vedtak om at en også bør inngå avtale med Eid.
Bygge gjennomgåande sykkelvegnett på riksvegar, spesielt i dei største tettstadane	Statens vegvesen	Vegvesenet skal kartlegge kvar det trengs styrking av eksisterande sykkelvegnett, for å gjera dette gjennomgåande. Fylkeskommunen skal prøve å påverke til at det vert lagt opp til gjennomgåande sykkelvegnett knytt til riksvegnettet gjennom fråsegner til NTP og handlingsprogram.	Tal strekningar der ein har gjennomført utbyggingar	Førdepakken inneheld ei stor sykkelsatsing, 1 mrd av 1,6 mrd går til gang/sykkelinfrastruktur
Utarbeide planar for hovudnett for sykkel i dei største tettstadane	Kommunane, fylkeskommunen, statens vegvesen	Plan etter plan- og bygningslova	Er slike planar sette i verk/ utarbeida?	Grunnlaget for sykkelby-avtalane er knytt opp mot det overordna planverket i kommunane. Flora kommune sin kommunedelplan for del av sentrum inneheld hovudnett. Planarbeid pågår for å utvide dette. Førde har handsama ein temaplan med hovudnett.
Delta i Europeisk Mobilitetsveke for meir gåing og sykling, i samarbeid med	Kommunane, statens	Veke arrangert i september	Er det arrangement i Sogn og Fjordane denne veka?	Det har vært arrangement i Førde og Florø

kommunane	vegvesen, fylkeskommunen ved fylkesrådmannen		Kor mange arrangement?	
Gradvis innføre nye og strengare krav til drift og vedlikehald av gang- og sykkelveggar langs riksveg/ fylkesveg etter kvart som nye driftskontraktar vert lyste ut.	Statens vegvesen, Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Ved utlysing av driftskontraktar. Det er laga ny standard for drift- og vedlikehald av riksveggar der g/s-veggar er betre beskrivne enn tidlegare, for dermed å gjera desse meir attraktive	Er slike krav i nye driftskontraktar?	Det er utarbeid retningslinjer som angjev standard for drift og vedlikehald av riksveggar. Denne er meint å vere tilrettelagt slik at standarden også kan brukast for fylkesvegnettet. Ny handbok R610 (tidlegare HB111) innført frå og med haust 2013. Gjeld kontraktane: <ul style="list-style-type: none"> - 1404 Ytre Sunnfjord 2013-18 - 1401 Indre Sogn 2014-19 - 1405 Indre Sunnfjord 2015-20
Ved planlegging av nye veggar skal ein i størst mogleg grad unngå store høgdeforskjellar.	Statens vegvesen	Gjennom planlegging av veggar. Store høgdeforskjellar medfører auka drivstoffforbruk og dermed auke i utslepp.	Er dette teke inn i planlegginga av nye veggar?	Dette har vore innarbeida i vegnormalane i mange år.
Byggje fleire parkeringsplassar for bil og sykkel ved knutepunkt for kollektivtrafikk.	Statens vegvesen, Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, kommunane		Er det bygd fleire parkeringsplassar ved knutepunkt? Kor mange? Kvar?	I perioden er det bygd parkeringsplassar ved kollektivknutepunkt, blant anna ved Eid Rutebilstasjon. I sykkelby-avtalane med Førde og Florø er det konkrete planar for å legge til rette for sykkel-parkering.

I store samferdsleprosjekt skal det leverast klimarekneskap.	Statens vegvesen	Vert laga miljøplanar for alle prosjekt. Det vert også laga klimarekneskap på driftssida og det vert arbeidd med at også investeringane skal koma med.		Det blir laga ytre miljøplan for alle store prosjekt. Det jobbast med å få klima inn i kvalitetssystemet for Statens vegvesen.
--	------------------	--	--	--

1.3. Samfunnsplanlegging

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	Følgd opp
Greie ut moglegheitene for eit samarbeid for å styrke klimaplanlegginga til kommunane.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, styringsgruppa for klimasamarbeid	Greie ut moglegheitene for liknande samarbeid som riksantikvaren og kulturavdelinga har rundt kulturminneplanar.	Er ei slik utgreiing gjennomført? Er det oppretta eit slikt samarbeid? Vert dette brukt? Fungerer det bra?	Nei. Det er oppretta gjennom den regionale styringsgruppa for klimasamarbeid, der fylkeskommunen saman med KS, Fylkesmannen og Vestlandsforskning har søkt RFFV om midlar til eit større prosjekt for samhandling om klimaplanlegging i kommunane, men det er ikkje etablert direkte samarbeid med statlege aktørar.
Nytta styringsgruppa for klimasamarbeid som fellesarena til å styrke og samordne klimaarbeidet i fylket.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, styringsgruppa for klimasamarbeid	Vidareføre styringsgruppa for klimasamarbeid, og invitere relevante regionale aktørar til møta.	Har styringsgruppa møter? Fungerer styringsgruppa som ein arena for samhandling? Er det gjennomført møter med andre regionale aktørar?	Ja, det er avvikla 3 møter i 2015. Gruppa er først og fremst ein diskusjonsarena. Samhandling vert forsøkt styrka gjennom samhandlingsprosjektet. Vestlandsforskning er invitert inn i styringsgruppa. Andre aktørar, som NVE, Innovasjon Noreg har

				ikkje delteke i møter.
Tydeleggjere for kommunane mogelegheitene dei har til å sette klimakrav og gjennomføre klimatiltak.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, nettverk	Gjennom rettleiing, seminar, nettverk for kommunane. Utarbeide ein rettleiar om kva føringar ein kan legge inn i ulike type planar.	Vert det gjennomført seminar/rettleiing? Er det utarbeida ein slik rettleiar?	Klima og miljø er lagt inn i temaplanen til nytt plannettverk, som vert gjennomført i samarbeid mellom FM og FK. Nei, rettleiar er ikkje utarbeida. Tema er lagt inn i prosjektplan for samhandlingsprosjektet.
Samordne informasjon om utsleppsreduksjon og klimatilpassing.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Utvikle plannett med peikarar til relevante stadar kommunane kan hente informasjon.	Er denne informasjonen gjort tilgjengeleg via plannett?	Informasjon er gjort tilgjengeleg på Plannett.
Vidareutvikle system for rapportering for klimaarbeidet i den fylkeskommunale verksemda og koordinere arbeidet med oppfylging av klimaplanen.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Drifte den interne tverrsektorielle klimagruppa. Årleg rapportering til Fylkestinget.	Vert tverrsektoriell gruppe nytta? Er system for rapportering opparbeida? Vert årleg rapportering gjennomført?	Ja, gruppa har hatt 5 møter i 2015. Det er ikkje rapportert til Fylkestinget om arbeidet med klima og miljø, men Hovudutvalet for plan og næring fekk midtvegs statusrapport i 2014. Rapportering frå arbeidet med klima og miljø er ein del av fylkeskommunen sin overordna del i årsrapporten.
Sørgje for at utsleppsreduksjon og klimatilpassing vert inkludert i alle regionale planar	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Mellom anna i regional plan for folkehelse og regional plan for verdiskaping med fleire.	Er utsleppsreduksjon og klimatilpassing teke med i desse planane?	Gjennomført for verdiskapingsplanen. Ikkje eige tema i andre nye regionale planar.
Sette i gang eit prosjekt for å vurdere	Fylkes-	Nytte erfaringar frå forprosjekt	Er eit slik prosjekt	Det er ikkje gjennomført eit eige

<p>korleis berekraftige lokalsamfunn kan sjå ut i Sogn og Fjordane</p>	<p>kommunen ved fylkesrådmannen</p>	<p>om Transition Towns initiativ, og sjå på korleis ei meir heilskapleg tenking rundt berekraft vil kunne påverke planarbeidet.</p>	<p>gjennomført?</p> <p>Kom det ny kunnskap frå prosjektet?</p>	<p>prosjekt i fylkeskommunen sin regi, men eitt lokalt initiativ innanfor berekraftig samfunnsutvikling har motteke støtte. I tillegg har fylkeskommunen støtta eit prosjekt knytt til samfunnsentreprenørskap.</p> <p>Kunnskapen frå det sistnemnte prosjektet skal konkretiserast i ein modell for arbeid med samfunnsentreprenørskap, som kan nyttast av fylkeskommunen og kommunar i lokalt utviklingsarbeid.</p>
<p>Spele inn tiltak til kapittel om klima i den regionala planen for vassressursar; Forvaltningsplan for Vassregion Sogn og Fjordane.</p>	<p>Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen</p>	<p>Gjennom arbeidet med forvaltningsplanen</p>	<p>Er dette kapitlet på plass?</p>	<p>Ja, kapitlet er med i planen.</p>
<p>Bidra til at det vert realisert eit TUN+ pilotprosjekt, for å stimulere til auka kunnskap knytt til miljøvenlege byggeprosjekt</p>	<p>Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen</p>	<p>I samarbeid med arkitekt, kommune, tiltakshavar, entreprenør og husbanken</p>	<p>Er eit pilotprosjekt i gang?</p> <p>Er eit TUN + realisert/ bygging</p>	<p>Det er laga ei skisse av eit TUN+ på Lomelde i Leikanger, men prosjektet har stoppa opp grunna manglande finansiering. Ein har jobba for å finne løysingar, mellom anna å gjennomføre delar av prosjektet saman med elevar ved tømrrarlinja på Sogndal VGS og studentar frå Høgskulen i Sogn og Fjordane.</p> <p>Det er gjennomført eit</p>

			starta opp?	innføringskurs, men sjølve bygginga er ikkje starta opp.
Delta i relevante internasjonale fora for å lære av internasjonale erfaringar rundt klima og miljø.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Delta i internasjonale fora for å styrke eigen og kommunane sin kunnskap. Bli medlem av ICLEI, og delta i deira arbeid rundt klima og berekraft.	Deltek ein i relevante internasjonale fora? Bidreg dette til auka kunnskap? Er fylkeskommunen medlem i ICLEI? Informasjon frå ICLEI når ut i organisasjonen og til kommunane.	Nei, ein har ikkje kunna prioritert å delta i slike fora.
Utvikle kunnskap om utsleppsreduksjon og klimatilpassing gjennom å aktivt delta som partner i minst 2 forskingsprosjekt.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Mellom anna gjennom regionalt forskingsfond	Deltek ein i forskingsprosjekt? Vert kunnskapen teken i bruk?	Fylkeskommunen deltek i følgjande prosjekt: <ul style="list-style-type: none"> - AREALKlim - Mulegheitsstudie hydrogenteknologi - Kartlegging og analyse av energi- og miljøløysingar i byggeprosjekt - Mulegheitsstudie miljøteknologi i passasjerbåtar - Klimatilpassing og kulturminne Resultata frå prosjekta vert formidla til kommunane, næringslivet og andre relevante aktørar.

				Kunnskapen dannar grunnlag for meir tverrfagleg samarbeid om klima og miljø i fylkeskommunen.
Vidareføre og vidareutvikle tilskotsordninga for miljøsertifisering av bedrifter.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen, Innovasjon Norge	Overføre ansvar til Innovasjon Norge: evaluere og bygga vidare på eksisterande ordning.	Er ordninga etablert hos Innovasjon Norge Korleis fungerer denne?	Ansvar for sakshandsaming er overført til Innovasjon Norge, og midlar vart lyst ut i november 2014. Det har ikkje kome mange søknadar, og ein prøvar no ut måtar å auke interessa på, mellom anna gratis oppstartsseminar for bedrifter.
Vidareføre ENØK – fondet i inntil 2 nye år	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Vidareføring med resterande midlar, til fondet er tomt.	Har det vore utlysing? Kor mange verksemdar har fått støtte og kor mykje midlar er løyvd?	Det vart lyst ut midlar i 2014 og 2015. 12 søkarar fekk støtte i 2014, då vart det løyvd kr 1 847 250,- 9 søkarar fekk støtte i 2015, då vart det løyvd kr 1 928 725,-
Inngå utviklingsavtalar med sentrale lag og organisasjonar for gjennom dette å drive haldningsskapande arbeid knytt til klima og miljø.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Gjennom utviklingsavtalar og basisfinansiering	Er avtalar inngått? Rapport viser aktivitet rundt haldningsskapande arbeid	Det er inngått avtalar med Naturvernforbundet, United World College og 4H Sogn og Fjordane. Aktivitet det har ført til: Naturvernforbundet: - Mobilitetsveka og Bilfri dag - Komposteringprosjekt i skular - «Oljefri-prosjektet», med fokus på utfasing av oljefyring

				<ul style="list-style-type: none"> - Markering av Earth Hour og Verdas miljødag - Folkemøte med fokus på kjeldesortering <p>4H Sogn og Fjordane (prosjekt):</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Møteplass:Naturen» - Prosjektleiing og støtte til lokallag i å utforme og gje innhald til naturmøteplassar - «Godt tilgjengeleg» - Tilrettelegging og universell utforming av naturmøteplassar - «Matskulen»: Praktisk undervisning av barn – matens veg frå jord til bord. - Barnas Matfestival - Utprøving av matskuleundervisninga på festivalen <p>United World College:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Møteplass for mangfald - UWC si satsing på grønt og sosialt entreprenørskap - Klimavitneprogram i samband med klimaundervisning i dei vidaregåande skulane - Økologisk og kortreist mat i kantina, matkultur
--	--	--	--	---

Rettleie og følgje opp at arealplanane til kommunane ivaretek klimaomsyn når det gjeld busetnads- og utbyggingsmønster, transport og energibehov.	Fylkesmannen	Rettleiing, fråsegner og ev bruk av motsegn.	Tal overordna planar. Tal motsegner.	<ul style="list-style-type: none"> - 5 samfunnsdelar siste året - 8 arealdelar siste året - 1 motsegn (kjøpesenter Brulandsvellene i kommuneplan for Førde). Semje (før/utan mekling)
Ved utvikling av tiltak mot klimaendringar generelt bidra til at klimatiltak ikkje går ut over andre miljømål innan biologisk mangfald og friluftsliv	Fylkesmannen	Gjennom dagleg sakshandsaming og involvering i planprosessar og som høyringsinstans.	Er dette teke omsyn til?	Dette ivaretek Fylkesmannen først og fremst ved fråsegner (og ev motsegner etter vassdrags-/energilovverket) til kraftprosjekt (vatn og vind).
Vurdere klimaverknad av skjøtselstiltak i verneområde (t.d. fjerning av uønskte granbestand) dersom forventa forbruk av drivstoff er over x liter eller biomassen som skal fjernast er over y kubikkmeter	Fylkesmannen	Syte for at utslepp/opptak/ståande karbonmengder, og utsleppsverknader av transport og ulike sideeffektar, vert vurderte for ulike alternative måtar å nå målet	Er det dokumentert vurderingar gjort før val av framgangsmåte? Vart dei avgjerande for utfallet? Stemde vurderingane med røyndomen i ettertid?	Dette tiltaket er vanskeleg å følgje opp når det gjeld dokumentasjon. Fylkesmannen vurderer fordelene for det biologiske mangfaldet og for verneverdiane i verneområda som større enn eventuelle negative klimaeffektar.
Sikre minimale utslepp av metangass frå avfallsdeponi med nedbrytbart avfall ved faking, uttak av metan med energiutnytting der det er lønsamt eller oksidasjonssjikt.	Fylkesmannen	Ved oppfølging av utsleppsløyve; m.a. gjennom tilsyn og ev revisjonar av gjevne løyve.	Er oppfølging av utsleppsløyve gjennomført? Er tilsyn gjennomført? Er revisjonar av gjevne løyve gjennomført?	Oppfølging av utsleppsløyve er gjennomført, mellom anna gjennom jamne revisjonar og risikobaserte tilsyn (men uaktuelt å gjennomføre revisjonar og/eller tilsyn med uttak av metan som einaste tema).
Sikre at avfallsforbrenningsanlegg for ordinært avfall forbrenn avfall med tilstrekkeleg høg temperatur og under optimale oksygentilhøve slik at metan	Fylkesmannen	Ved oppfølging av utsleppsløyve; m.a. gjennom tilsyn og ev revisjonar av gjevne løyve.	Er oppfølging av utsleppsløyve gjennomført? Er tilsyn gjennomført?	Ja, det er følgt opp. Tilsyn i 2014, Geithus i Årdal

og kullos (CO) ikkje vert sleppt ut.			Er revisjonar av gjevne løyve gjennomført?	Ikkje gjennomført revisjon
--------------------------------------	--	--	--	----------------------------

1.4. Fylkeskommunal drift og verksemd

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	
Det skal lagast ein instruks om økokøyring.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Til portalen, og som vedlegg på stadfesting om bil.	Tilgjengeleg instruks Blir det sendt ut instruks med kvar godkjenning?	Instruks er ikkje laga Nei
Arbeidet med miljøsertifisering av fylkeshuset og sentraladministrasjonen i Førde skal halda fram.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Sørgje for levering av miljørapport og resertifisering	Er nye tiltak satt i verk? Er miljørapport levert årleg?	På Storehagen Atrium har ein hatt særleg fokus på inneklime og ergonomi på arbeidsplassen. Miljørapport levert årleg for Fylkeshuset i Leikanger og Storehagen Atrium i Førde
Utvide sykle- og gå til jobben aksjonen	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Sjå modell frå innkjøp og bygg- og eigedomstenesta	Er dette gjort?	Ikkje på Storehagen Atrium, her har ein fokusert på fjellturar i 2014. Har framleis sykle- og gå-aksjon på Fylkeshuset.

Ved inngåing av nye leasingavtalar på bil skal desse ikkje sleppe ut meir enn 120 g/km CO2	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Ny leasingavtale på bil	Er dette kravet sett i den nye avtalen?	Ja, det er stilt slikt krav.
Fylkeskommunen skal kjøpe ein el-bil til bruk for dei fylkeskommunalt tilsett og politikarar.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Anbudsutlysing	Har fylkeskommunen el- bil? Kva er erfaringane ved bruken av denne?	Nei Ingen

a) Innkjøp

(NB – gjeld kontraktar lyst ut etter forskrifta for offentlege anskaffingar (verdi over 500 000) i regi av Innkjøpstenesta. Inkluderer ikkje Bygg og Eigedom)

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	Følgd opp
Alle nye innkjøpsavtalar skal sette krav til leverandøren om å miljøsertifisere seg innan ein toårs-periode etter kontraktsinngåing	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Ved kontraktsinngåing	Liste over leverandørar. Er dette gjort?	<p>Av avtalar inngått i 2015 og pågåande konkurransar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Krav om miljøsertifisering ved kontraktsinngåing eller innan 2 år: 11 av 13 konkurransar - Miljøsertifisert ved kontraktinngåing: 3 av total 7 inngåtte avtalar - Miljøsertifisering innan 2 år: 2 av total inngåtte 7 avtalar <p>NB: Det er ikkje alle kontraktar det er relevant å spørje ommiljøsertifisering.</p>

Ved alle anbudsutlysingar, uavhengig av avdeling, skal anbudsdokumenta sjekkast opp mot gjeldande miljøstandardar for å sikre at utlysinga tek omsyn til desse.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Konkretisere miljøstandard for SFFI (Sogn og Fjordane Felles Innkjøp)	Er standarden etablert? Blir den brukt? Kva effekt har den?	Ingen konkret standard etablert. Det er del av innkjøpstenesta si standard rutine å vurdere om miljøkriterier skal brukast i kravspesifikasjon og/eller evalueringskriterium. Dette er gjort i 6 av 13 konkurransar i 2015.
---	------------------------------------	---	---	---

b) Bygg og eigedom

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering/ indikatorar	Følgd opp
Redusere kor mykje energi som vert kjøpt (kWh/m ²) for bygningsmassen.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Gjere energisparetiltak i bygningsmassen Mål totalt: 130 kWh/m ² .	Endring av energibruk per kvadratmeter i fylkeskommunale bygg.	Ja, energibruken går nedover, men litt ujamnt slik at vi ligg litt etter planen som strekk seg fram til 2020.
Energiomlegging ved å installere varmekjelder basert på varme fra omgjevnaden eller biovarme på bygg der det er vassboren varme. (Minimere bruk av fossile varmekjeldar til spissvarme, men tilpassa bruken til gjeldende prissystem for elektrisk effekt og nasjonale føringer.)	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Prosjektbasert		Ja, ligger litt bak ønska framdriftsplan og løyvingar. Status no er: <ul style="list-style-type: none"> - Måløy VGS: Satt i drift. - Flora VGS: Under bygging. Planlagt oppstart januar 2016. - Mo: Utsett. Vald å nytte meir tid i val av teknisk løysing. - Øyrane og Hafstad VGS: Prioritert sist då ein vil sjå an fjernvarme i Førde.

Nybygg skal oppførast til minimum energimerke B.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Kravspesifikasjon	Status for nyoppførde bygg	Ja (Kravspesifikasjon byggesteg 2 Sogndal VGS)
I nye prosjekt skal passivhus bli utreda som alternativ.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Passivhusstandard skal veljast der som dette gjer den beste økonomien for fylkeskommunen i eit tidsperspektiv på 15 år.	Tall søknadar Tall realiserte passivhus	Har ikkje blitt utreda. Med etablert løysing for fornybar varme blei det ikkje prioritert å gjera planlegginga av byggesteg 2 meir komplisert ved å innføra denne opsjonen.
Bevisstgjeriing rundt val av materiale ved oppføring og rehabilitering av bygg.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Kravspesifikasjon. Gjennomføre livsløpsberekning på forbruk av naturressursar i levetida (målast i berekna CO2 utslepp). Ta omsyn til dette ved val av konsept og ved endringar seinare i prosjektet.	Status livsløpsberekningar i nybygg. Vert berekningane brukt seinare i prosjektet?	Ja, for byggesteg 2.
Krevje informasjon om energiklasse i leigebygg, og holde oversikt over dette.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Samle inn energimerker og ta vare på informasjonen vi vil ha for kvart enkelt leigebygg. Skaffe oversikt, bevisstgjere byggeigarar	Del av leigebygg der ein kjenner energiklassa	Nei. Her er det sendt ut brev til utleigarar. Ein kom ikkje vidare etter dette. Ut frå kor mykje tid som er satt av til leigeavtalar er det andre tilhøve det har vore viktigare å halde oversyn over.
Forbetre nivået på energimerke i leigd bygningsmasse	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Sette minimumskrav til energimerke ved fornying av kontraktar eller inngå leigeavtale der energien er inkludert i leiga på bygg som ikkje innfrir kravet.	Status minimumskrav. Status på endring av nivå energimerke i den leigde bygningsmassen.	Ikkje rapportert. Sjå førre tiltak.

Etablere normalladepunkter for el- bilar og ladbare hybridbiler.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Etablering der fylkeskommunen har bygningar/ eigendom. I takt med etterspørsel, men med utgangspunkt i at tilsette har nok rekkevidde til ordinær pendling	Tal etablerte ladepunkt	Ja, fylkeshuset og Mo har fått normalladepunkt i perioden.
--	------------------------------------	--	-------------------------	--

c) IKT

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	Følgd opp
Auka bruken av elektroniske skjema	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Avdelingar tek initiativ til å gjere alle sine søknadsskjema elektroniske. IKT- tenesta hjelp med å legge til rette.	Er det er tilgjengeleg elektroniske skjema? Er skjemaa i bruk?	Ein del nye elektroniske skjema er tatt i bruk, men det står igjen ein del skjema som ikkje er full-elektroniske
Elektronisk postkasse – satsingsområdet med mål om å tilby alle elektronisk tilsendte brev.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Gjennom medlemskap i Kommit. Jobbe for overgang til elektronisk postkasse	Tal utsendingar til private som sendes elektronisk	Sender elektroniske brev til offentleg sektor. Frå 1. halvår 2016 tilbyr vi elektronisk utsending av brev til innbyggjarane.

Fase inn E- handlingsløysing for fylkeskommunen	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen		Er systemet innført? Brukar fylkeskommunen E-handlingsløysing til alle innkjøp?	Systemet er innført Nei
Auke bruken av elektronisk faktura	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Leverandørar leverer faktura til fylkeskommunen elektronisk og ikkje på papir.	Kan ein levere faktura elektronisk?Er det innført som «standard» å levere faktura elektronisk?	Ja Ikkje standard, men det er prioritert å sende elektronisk.
Halde og delta på kurs og møter ved å nytte nettbasert teknologi og/eller videostudio.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen		Er det blitt halde slike kurs og møter?	Ja
Vurdere å strøyme konferansar som vert arrangert.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Avdelingane vurderer strøyming som eit alternativ ved kurs og seminar som dei er ansvarleg for å arrangere. Med strøyming meinast å legge ut levande video på nettet i sanntid.	Er det gjort slike vurderingar? Har avdelingane strøyma konferansar?	Ja Ja
Delta på seminar over internett frå arbeidsstaden din (webinar)	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Vurdere om det er naudsynt å reise på konferansar/ seminar som ein kan følgje på internett	Er informasjon gått ut til tilsette? Har tilsette meldt tilbake om bruk?	Nei, ikkje informasjon med spesiell oppmoding om å følgje konferansar på nettet. Nei
Minst eit årleg møte i kvart politiske utval vert haldt som videomøte.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Videostudioa kan ta inntil 4 partar i same møte. Deltakarar kan samlast nokon stadar. Fleire partar kan tingast.	Tal møter gjennomført på video	Ingen

d) Vidaregåande opplæring

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	Følgd opp
Gjennomføre møte med elevråda (og skuleleiing) på alle dei vidaregåande skulane skuleåret 2014, for å setje fokus på klima og miljø .	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Fylkeskommunen etablerer arbeidsgruppe med representantar frå skulane og OA	Årsrapport/årsmelding Er møta gjennomført?	Det er ikkje gjennomført møte Det er sendt brev til alle elevråda, med spørsmål om kva dei ynskjer av miljøtiltak på sin skule.
Utarbeide «klimapakke» for dei vidaregåande skulane, med hovudfokus på haldningsskapande arbeid i høve klima og miljø (t.d. kjeldesortering)	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Fylkeskommunen etablerer arbeidsgruppe med representantar frå skulane og OA	Er klimapakken laga? Er denne tatt i bruk?	Vestlandsforskning og Norsk Bremuseum har gjort ei undersøking blant lærarar om klimakunnskap. Basert på konklusjonane har fylkeskommunen, Norsk Bremuseum, 4H og UWC sett i gong eit pilotprosjekt, der ein skal utvikle og teste ut eit undervisningsopplegg på Firda VGS i skuleåret 2015/2016. Nokre skular har meldt om bruk av undervisningsopplegg frå Miljøambassadørane, og fylkeskommunen har løyvd midlar til Natur og Ungdom for å gjennomføre ein klimakampanje (foredrag) på skulane. Fylkeskommunen har distribuert magasinet To Grader på skulane.

Dei vidaregåande skulane får tilbod om fagleg assistanse til å arrangere klimadag i løpet av skuleåret 2014/15, med lokalt og globalt perspektiv.	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Fylkeskommunen etablerer arbeidsgruppe med representantar frå skulane og OA	Gjennomførte klimadagar.	Det er ikkje gjennomført klimadagar på skulane, men Firda VGS har hatt «Klimaveke»
Etablere pris til ungdomsbedrifter med beste miljøprofil	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Utarbeide vurderings – og tildelingskriterium. Etablere jury Utdeling i samband med den årlege entreprenørskapsmessa	Etablert pris Er prisen delt ut?	Prisen er etablert. Prisen er delt ut. Auke i tal ungdomsbedrifter med miljøprofil.
Prosjekt for å få kortreist og økologisk mat inn i kantine på skulane	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Bidra med midlar til kantine som ynskjer å tilby kortreist og økologisk mat. Lage kriterium for kva midlane skal brukast til - og for korleis midlane skal fordelast	Er kriteria etablert? Er midla delt ut? Er det utval av sunn og økologisk mat i kantine?	Det er sett i gang eit prosjekt for å få økologisk mat i kantine. Kurs for kantine tilsette i berekraftig meny med tilbod om oppfølging og hjelp. Starta på Dale vgs, samt at SJH har heiløko-kantine Miljøfyrtårn- sertifiserte skular har krav om 15% økologisk mat

2. Klimatilpassing

2.1 Beredskap og samfunnsplanlegging

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	Følgd opp
Bidra til å samle kunnskap om klimaskapte farer og ulemper (særleg naturskade), og til å formidle desse til kommunane og andre	Fylkesmannen og fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Delta i forskingsprosjekt, utviklingsarbeid m.m., og spele inn tema til nasjonale styresmakter, forskingsinstitusjonar m.m.	Seie ja til deltaking i relevante utviklings- og forskingsprosjekt Delta i formidling av kunnskap frå desse prosjekta	Tiltaket er gjennomført. Fylkesmannen har teke initiativ til, og vorte invitert inn i, fleire utviklings- og forskingsprosjekt om klimakonsekvensar. Fylkesmannen har òg delteke i ulike utviklingsprosessar på nasjonalt nivå.
Medverke til at konsekvensar av klimaendringane vert teke omsyn til i alle planar etter plan- og bygningslova. Medverke til at høge alternativ frå dei nasjonale klimaframskrivingane vert lagt til grunn i vurderinga av konsekvensar	Fylkesmannen	Rettleiing og kontroll med arealplanlegging i kommunane. Vurdere bruk av motsegn. Inkludere klimaendringar som tema i tilsyn etter sivilbeskyttelseslova	Kontrollere planar, rettleiingsmøte, planforum, tilsyn	Tiltaket er gjennomført. Klimatilpassing er ein integrert del av Fylkesmannen si rettleiing og kontroll av pbl-arealplanar. Fylkesmannen fremjar motsegn mot arealplanar der omsynet til risiko og sårbarheit er vesentleg sett til side. Klimatilpassing er òg tema i tilsyn med kommunal beredskapsplikt.
Tiltak frå statleg planrettingslinje for klimatilpassing skal implementerast i fylket	Fylkesmannen	Følgje opp tiltaka i statleg planrettingslinjer Gå gjennom rettleiarar som vert påverka av planrettingslinja	Lage interne tiltaksplanar/ retningslinjer for oppfølginga, og drøfte arbeidsdeling mellom Fylkesmannen og fylkeskommunen	Den statlege planretningslinja er ikkje kome enno. Tiltaket vert vidareført til neste periode.
Bidra til å auke kunnskapen om lokale verknader av havnivåauke	Fylkesmannen	Må sjåast i samanheng med nasjonale prosessar. Bidra til å		Havnivåstigning har vore tema på ulike møte med kommunane.

		samle kunnskap om farar og ulemper		Fylkesmannen har formidla lokale erfaringar til nasjonale styresmakter, og rettleia kommunane om korleis dei kan kartlegge sårbart areal.
Ha ein oppdatert fylkes-ROS med handlingsplan, der klimakonsekvensar er eit gjennomgåande tema.	Fylkesmannen	Oppdatert fylkes-ROS inkludert handlingsplan.		Fylkes-ROS vart revidert i 2012/13, med klimakonsekvensar som eit gjennomgåande tema. Analysen skal reviderast i 2016.
I forvaltingsplanar og dispensasjonsaker i verneområda: Ta uttrykkeleg stilling til trugsmål frå klimaendringar som ein del av vurderinga etter naturmangfaldlova § 10	Fylkesmannen og verneområdestyra	Uttrykkeleg omtale og vurdere eventuelle trugsmål frå klimaendringar i høvesvis forvaltingsplanar og forvaltingsvedtak som gjeld verneområde.	Er klimatrugsmål omtalt? Verkar vurderinga fagleg dekkjande? Har dette vorte vektlagt i avgjerda?	Har ikkje innført at trugsmål frå klimaendringar alltid skal omtalast i vurderingane. Men dette blir sjekka ut og omtalt der det kan vere aktuelt. Har til no ikkje døme på at trugsmål frå klimaendringar har vore vektlagt i avgjerda.
Bidra til å halde oversikt over økologiske konsekvensar av klimaendringar	Fylkesmannen (og Miljødirektoratet)	Kartlegge og overvake biologisk mangfald i tråd med oppdrag og løyvingar frå Miljødirektoratet. Leveransar av data til nasjonale databasar innan kartlegging og overvaking av biologisk mangfald		Fylkesmannen har kartlagt og overvaka biologisk mangfald i tråd med oppdrag og løyvingar frå direktoratet. Dette gjeld i første rekkje naturtype-kartleggingar. Ingen ny kartlegging i 2015 (utanom noko avgrensa kartlegging av skog), men kvalitetssikring av eksisterande kartleggingar. Moglege økologiske konsekvensar av klimaendringar er del av kartleggingsoppdraga.

Arrangere eit seminar om arealplanlegging og naturfare	NVE		Er seminaret gjennomført?	Seminaret vart gjennomført som eit samarbeidsprosjekt mellom NVE og FMSF i 2014. Nesten alle kommunane i fylket deltok på seminaret, dei fleste kommunane stilte med 2-3 deltakarar.
--	-----	--	---------------------------	--

2.2. Landbruk

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	
Hente og formidle kunnskap om plantemateriale tilpassa eit endra klima	Fylkesmannen, FoU-miljø, landbruksnæringa	FoU-prosjekt innan - grasartar - frukt og bær - skogbruk	Er prosjekt sett i gang? Tal FoU-prosjekt Prosjektrapport Er den nye kunnskapen teke i bruk?	Mest aktivitet innan frukt og bær (nye artar). Grasforskinga er langsiktig, men Fureneset har fokus på klimatilpassing. FoU i skogbruk er også langsiktig. Pågår ein fagleg diskusjon om kva type treslag/proveniensar som passar best i klimaendringane.

<p>Skaffe kunnskap om endra driftsmåtar tilpassa endra klima</p>	<p>Fylkesmannen, FoU-miljø landbruks-næringa</p>	<p>Driftstekniske FoU-prosjekt innan: - jordbruk - hagebruk - skogbruk</p>	<p>Er prosjekt sett i gang? Tal FoU-prosjekt Prosjektrapport Vert kunnskapen tatt i bruk?</p>	<p>Kjenner ikkje til konkrete prosjekt, men vi har eit informasjonsprosjekt om miljøvenleg gjødselspreiing - tunellar og overdekning innan morell og bringebær + delvis jordbær - vi har ein diskusjon kring gravedrifter i skogbruket, noko som er svært sårbart ved store nedbørsmengder viss det er feil utført.</p>
<p>Praktisere eit jordvern som tek vare på dei beste og mest samanhengande jordbruksområda</p>	<p>Kommunane, Fylkesmannen, fylkeskommunen</p>	<p>Utpeiking av «kjerneområde landbruk». Ved planrullering: auka merksemd om samanhengen mellom jordvern, klimatilpassing og utsleppsreduksjon.</p>	<p>Er det utpeikt «kjerneområde landbruk»? Er det informert om dette? Tal daa omdisponert jordbruksareal/år</p>	<p>Kjerneområde landbruk er tema ved revidering av arealdelen av kommuneplanen.</p>
<p>Verne og bu oss på ekstremverhendingar ved å stille krav ved byggjeløyve og tilskot</p>	<p>Grunneigarar, næringsutøvarar, kommunane Fylkesmannen</p>	<p>Informasjon og utarbeiding av krav - omsyn til rasfare - kvalitet på veganlegg - lukka grøfter - plassering av bygningar - omsyn til evt. straummangel m.m.</p>	<p>Er krava utarbeida? Er krava nytta ved vurderinga av byggjeløyve og tilskot? Tal skadesaker og skadeomfang ved ekstremver</p>	<p>Ikkje rapportert</p>

2.3. Samferdsle (SVV)

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	
Ha oppdaterte registreringar på skred, og nødvendig planreserve	Statens vegvesen, Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Dersom det kjem midlar til skredsikring, skal ein ha oppdaterte registreringar og planar.	Er skredregistreringar oppdaterte? Har ein nødvendig planreserve tilgjengeleg?	Innan eit år vert registreringane levert elektronisk frå entreprenør til byggherre for saumlaus overføring til NVDB Oversikt over skredsikringsbehov vert revidert kvart 4. år, ny versjon i desember 2015
Alle driftskontraktar skal ha ein plan for korleis uynskte hendingar skal handterast	Statens vegvesen	I driftskontraktane må fylgjande gå fram: korleis handtere ulike hendingar, plan for omkøyning, trafikkdirigering, avsperring av området, sikre liv og verdiar for dei viktigaste vegane. Mal for beredskapsplanar er under kontinuerleg forbetring	Har alle driftskontraktar plan for handtering av uynskte hendingar?	Alle har ein slik plan, men ingen av kontraktane har enno teke i bruk revidert plan for Naturfare
Det skal gjennomførast jamlege risiko- og sårbarheitsanalyser der sårbarheitspunkt på vegnettet vert lokalisert.	Statens vegvesen	Dette dannar grunnlaget for etablering av beredskapsplanar og omkøyringsruter.	Er slike risiko- og sårbarheitsanalyser gjennomførde?	Gjennom SAMROS er det det gjennomført ROS for heile landet også på vegnett i S&FJ.
Nye krav til bekkeinntak og kummar i tilknytning til masseførande elvar skal gradvis innførast, for å redusere skadeomfang ved stor nedbør	Statens vegvesen	Dette er på veg inn i handbøkene no.	Er nye krav teke med i handbøkene?	Ny Håndbok V139 Flom- og sørpeskred, 2014

Innføre krav i driftskontraktar om at entreprenøren skal gjennomføre dagleg, rutinemessige vurderingar av dei mest utsette områda, i periodar med fare for skred.	Statens vegvesen		Er desse krava innført i driftskontraktar?	Desse krava er innført for fleire år sidan
---	------------------	--	--	--

2.4. Kultur

Tiltak	Ansvar	Korleis	Rapportering / indikatorar	
Stimulere kommunane til å gjennomføre kartlegging av verneverdige bygningsmiljø der vurderingar knytt til klima er inkludert	Fylkeskommunen ved fylkesrådmannen	Prosjektet går inn som del av arbeidet med lokale kulturminneplaner	Er eit slikt prosjekt starta opp?	Fylkeskommunen har saman med Riksantikvaren, NIKU, NVE og Aurland kommune delteke i pilotprosjekt om kulturminne og klimaendringar. Eigen rapport for prosjektet ligg føre.